

Er referens/diarienummer: M2019/00116/KI

Svensk Vindenergis synpunkter relaterade till *Meddelande från kommissionen "En ren jord åt alla"*

Sammanfattning:

Svensk Vindenergi är tacksam över att få ge synpunkter på kommissionens meddelande "En ren jord åt alla". Övergripande välkomnar vi dokumentet, vars mål och inriktning speglar en höjd politisk klimatambition inom EU. Meddelandet betonar särskilt att sektorövergripande insatser är avgörande för att begränsa utsläppen och kommissionen lyfter på ett tydligt sätt in de förnybara energikällornas stora potential i omställningen, i synnerhet vindkraftens.

Vissa synpunkter bör dock framhållas:

- Det långsiktiga målet om klimatneutralitet bör tidigareläggas till att uppnås senast år 2040 för att vara i linje med Parisavtalets mål om att begränsa den globala uppvärmningen till 1,5 grad.
- De kortsiktiga målen inom klimatstrategin har en för låg ambitionsnivå. Målen om andelen förnybar energi till år 2030 bör skrivas upp till minst 35 procent.
- Stark tilltro till teknikutvecklingen är bra. En förutsättning för teknikutveckling är effektiva styrmedel på europisk nivå; exempelvis en koldioxidskatt inom EU, ett stoppdatum för kolkraft, och strategi för uppföljning av medlemsländernas klimatarbete.
- Utbyggnad av förnybar elproduktion sänker också priset på el, vilket bidrar till att förse Europas befolkning med billig el och ren el. Genom att fysiskt öka överföringskapacitet mellan länder och regioner, minska flaskhalsar och skapa handelsfunktioner för effektiv elexport, kan importbehovet till EU minska och försörjningstryggheten öka.
- Det är i huvudsak positivt att kommissionen pekat på elektrifieringen som en allsidig lösning på klimatutmaningen – men ökad elanvändning kräver ökad utbyggnad. Det saknas konkreta förslag för genomförandet av denna omställning och en problematisering av hur utbyggnaden ska gå till.

Allmänt:

EU:s strategi och långsiktiga målsättning om klimatneutralitet betraktas som ett första steg mot en europeisk klimatlag. Strategin är inte bara viktig för att säkerställa livskvaliteten för kommande generationer; det är också ett ställningstagande gentemot omvärlden.

Allmänt bör lyftas, att kommissionen kan vara mer kritisk till sitt eget uttalande om Europa som ledande i det globala klimatarbetet. Det är förvisso sant att EU i relation till andra världsnationer och internationella samarbeten har kommit långt – men yttrandet framstår inte som trovärdigt utan att påtala att utsläppen per capita är högre hos oss än i de flesta andra delar av världen, liksom att många utsläppstunga industrier finns här. Utifrån detta måste en mer radikal politik och tydliga politiska spelregler komma till.

Vidare är det utifrån kommissionens meddelande svårt att utläsa om de olika scenarierna ska ses som lösningar var och en för sig, eller om de är tänkta att kombineras. Därifrån behövs också en mer utförlig diskussion kring huruvida scenarierna harmoniserar med varandra eller ej.

Specifika synpunkter:

1. Långsiktigt mål

IPCC, FN:s klimatpanel menar att de globala utsläppen behöver nå netto-noll år 2050, men om målet om temperaturhöjning med 1,5 grad inte ska överstigas under århundradet måste netto-noll uppnås senast år 2044.

FN:s klimatkonvention föreskriver vidare *lika men differentierat ansvar*, vilket baseras på ländernas bakgrund samt kapacitet att genomföra Parisavtalet. Med tanke på EU som en historiskt tung global spelare med stark ekonomi, är det unionens ansvar gentemot omvärlden att höja ambitionen.

Här bör just signalvärdet av ett tidigare lagt mål lyftas: När EU beslutar om att bli en förebild för andra nationer och internationella samarbeten, ritas kartan om. De riktlinjer som formas måste resten av världen förhålla sig till.

- EU bör höja den långsiktiga målsättningen och sträva efter att nå netto-noll-utsläpp senast 2040.

2. Kortsiktiga mål

EU har tidigare förbundit sig att minska utsläppen med 40 procent till år 2030 jämfört med 1990 års nivå, men hur resterade 60 procent ska uppnås har varit oklart.

I den framtagna strategin tycks det ha varit svårt för EU att föreslå mer framåtsträvande kortsiktiga målsättningar till år 2030. Det har framför allt blivit tydligt i de förhandlingar som skett inom bland annat inom ramen för Ren Energi-paketet.

Ett exempel: I alla de alternativ som har analyserats går energisystemet i riktning mot nollutsläpp av växthusgaser, eftersom energisektorn står för 75 procent av EU:s växthusgasutsläpp. Men andelen förnybar energi ska enligt EU vara 32 procent 2030. Målet står ej i proportion till den mängd ren energi som krävs för att svara för behovet.

- EU bör senast vid den planerade omvärderingen år 2023, skrivas upp målet till minst 35 procent förnybar energi år 2030.

3. Behovet av styrmedel:

Kommissionens meddelande och den bakomliggande analysen lyfter särskilt teknikutvecklingen som en möjliggörare för omställningen. För att uppnå teknikutveckling i den omfattning som behövs, är progressiva styrmedel avgörande. Vidare är det av stor vikt att finna en metod för att säkerställa att politiska beslut inte stannar vid beslut, utan sipprar ner till myndighetsnivå - i alla medlemsländer.

Därför uppmuntrar Svensk Vindenergi EU att:

- Fortsätta arbetet med att utveckla handelssystemet med utsläppsrätter (EU – ETS) så att utsläppens faktiska samhällskostnader i högre grad internaliseras i priset.
- Undersöka hur en koldioxidskatt skulle kunna utformas inom EU för att komma åt de utsläpp som inte täcks in genom handeln med utsläppsrätter.
- Utveckla strategin för utfasning av fossila energislag och sätta ett stoppdatum för kolkraft i Europa.
- Säkerställa att EU-ländernas klimatarbete utvärderas kontinuerligt och ge kommissionen rätt att vidta åtgärder mot länder som inte sköter sin klimatomställning.
- Styra i riktningen att alla medlemsländer ska instruera sina myndigheter att integrera klimatfrågan i den offentliga förvaltningen.
- Ställa krav på att offentlig sektor ska upphandla uteslutande förnybar energi och därigenom påskynda utfasningen av fossila bränslen.

4. Elnät

Strategin lyfter konkret de stora klimatvinster som uppkommer av ökad elexport och minskad import. Det är en god start och ett ställningstagande för den stora utbyggnad av förnybart som kommer att krävas i EU under framför allt 2020-talet.

I Sverige och i flera länder är elnäten och elsystemet gamla och står inför en omfattande modernisering oberoende av klimatomställningen. Det är ett gynnsamt tillfälle att anpassa elnäten och energisystemet till en högre andel förnybar elproduktion och till konsekvenserna av förestående elektrifiering, digitalisering och ändrade energikonsumtionsmönster.

Svensk Vindenergi vill särskilt framhålla att:

- I strategin adresseras många olika lösningar för omställningen av elsystemet; såsom flexibel elproduktion, import/export, lagring av energi och efterfrågefleksibilitet. För att möjliggöra en snabb omställning är det angeläget att EU skyndsamt undersöker de olika lösningarnas potential och utreder hur de på bästa sätt kan implementeras i ett samordnat europeiskt elsystem.
- Kablarna mellan medlemsländerna blir fler och fler, men utbyggnaden går trögt för att möta upp mot behovet av förnybar el i och med elektrifieringen. Det är framför allt brådskande att bygga bort flaskhalsar och utveckla överföringskapaciteten inom och mellan länder.
- Tillståndsprocesserna att bygga ut elnäten behöver snabbas upp genom effektivisering, i synnerhet på de högre spänningsnivåer, utan att för den delen göra avkall på demokratiska principer.

Den långsiktiga tillgången till effekt och god elkvalitet behöver säkerställas genom regeländringar som ger ökade incitament för marknadsaktörer att erbjuda flexibla tjänster. Redan nu kan vindkraftparker bidra till ett stabilare elsystem med både spännings- och frekvensreglering. Med energilagring mellan vindkraftsparken och elnätet kan vindkraftsparken bidra med systemtjänster även när det är vindstilla.

- För att realisera den fulla potentialen av systemtjänster förordar Svensk Vindenergi att man ytterligare utreder hur en integrerad marknad för systemtjänster skulle kunna se ut inom EU och när den kan realiseras.

5. Möjliggöra effektiv utbyggnad av förnybar energi

Idag är det svårt att få tillstånd för att etablera vindkraftparker. Utöver de långa administrativa ledtiderna, som ser olika ut i EU:s medlemsländer, följer ofta långa överklagandeperioder för både vindkraftsparken och elnäten. I längden gör det att spridningen av utbyggnaden kan komma att bli ojämn och snedfördelad i relation till områden där elbehovet är stort.

För att få den omfattande elektrifieringen till stånd genom utbyggnad av förnybar elproduktion, krävs enklare, mer samordnade och effektivare tillståndsprocesser. Styrande lagstiftning idag är inte anpassad för omställning och beaktar inte klimatvinster. En stor del av dagens utmaningar kommer att kunna hanteras inom ramen för EU:s reviderade förnybarhetsdirektiv, RED II. Men;

- I EU:s övergripande strategi bör det inkluderas att en harmonisering av ländernas tillståndsprocesser måste till för att underlätta för utbyggnad av förnybar energi i hela Europa och därmed minska risken för investerare och öka sannolikheten att omställningen genomförs.

Den bakomliggande analysen påtalar att land- och havsbaserad vindkraft har kapacitet att möta hela Europas kraftbehov, men att begränsningarna ligger i avvägningar som måste göras vad gäller konkurrerande markanvändningsintressen så som jordbruk, fiske, artskydd, turism och försvar. Svensk Vindenergi ställer sig bakom detta resonemang men anser att utmaningarna bör beskrivas ytterligare:

- EU bör uppdraga respektive medlemsland att planera för utbyggnaden och utpeka områden prioriterade för exempelvis vindbruk eller annan nödvändig omställningsinfrastruktur. På så vis underlättas också intresseavvägningar vid tillståndsmyndigheterna och processerna effektiviseras. T.ex. kan markanvändningsanalys av typen Symphony användas för att värdera motstående intressens klimatpåverkan som grund för intresseavvägning.

År 2040 kommer i princip all vindkraft som etablerats till och med år 2015 att ha nått sin tekniska livslängd. Sett till elsystemet vore det värdefullt att i första hand öka, i andra hand behålla, den förnybara elproduktionen i attraktiva områden. Genom så kallad repowering, som innebär en uppgradering av redan existerande vindkraftsverk, finns potential att flerdubbla dagens produktion:

- EU:s strategi behöver adressera frågor så som; hur mycket *nya* platser måste tas i anspråk när förnybar energi byggs ut och hur mycket av elbehovet kan vi bemöta genom att rusta upp befintliga kraftverk?

Klimatomställning och social hållbarhet

Det är positivt att sociala hållbarhetsaspekter adresseras i strategin, särskilt viktigt är att se till att i de regioner som påverkas då kolkraften fasas ut inte drabbas av arbetslöshet eller sämre levnadsstandard. Det kan leda till ökat missnöje som försenar klimatomställningen:

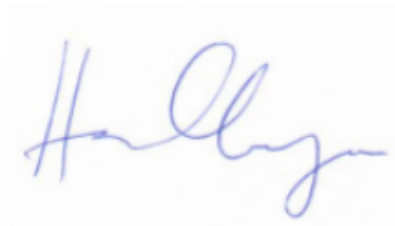
- I EU:s strategi bör det inkluderas åtgärder för ökat medborgardeltagande. Ett exempel är att ge förslag på hur samråd kan organiseras vid utbyggnad av vindkraft för att på ett lyckat sätt inkludera närboende och intressenter. Att involvera medborgare tidigt i processen minskar sannolikt antalet överklaganden.
- EU har ansvar för att den allmänna acceptansen ökar. I Sverige är 80 procent positiva till mer förnybar energi. Ett fåtal negativa röster kan inte tillåtas prägla den allmänna debatten. Kraftfulla kommunikationsinsatser från myndigheter och medlemsstater krävs för att upprätthålla den allmänna acceptansen för klimatomställningen.
- Industrin för förnybar energi har brist på arbetskraft, just nu särskilt vindkrafttekniker för drift och underhåll. Ett konkret förslag på hur socialt ansvar kan tillgodoses, är att omskola personal i exempelvis kolindustri till energitekniker (se exempel på liknande i USA).

Svensk Vindenergi

Stockholm 2019-02-15

Charlotte Unger Larson
VD

Hanna Magnusson
Kommunikation & Omvärldsbevakning